

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

Pars Tertia. Fit enumeratio significationum Rationis Status. Et principio disputatur, an solum rem pravam denotet, an vero aeq[ue] bonam & pravam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

cabulum hoc Ratio status esse æquivocum, ut principio propo-
fui, nec ideo communi definitione definiri posse; sed primum
distinguendum, & post illa cuilibet significationi suam peculia-
rem esse dandam definitionem.

PARS TERTIA,

*Fit enumeratio significationum Rationis
Status. Et principio disputatur, an solum rem pravam
denotet, an vero æq. bonam & pravam.*

 Noniam itaq; Ratio Status plures habet significationes,
opus est inquirere, quot illæ sint, quæ sunt considerandæ,
& secundum quas Ratio Status definienda sit ab eo, qui
hanc materiam pertractat. Dico itaq;, quod ex plurimis signi-
ficationibus Rationis, nonnullæ ad Statum non applicantur:
veluti quando significat calculû, pretiû, aut potentiã rationale,
aut vero actionẽ sensu juridico suãptã. Binæ illæ, quarum una si-
gnificat justum & rectum, altera concernit utile jam expositum,
verè ad statum applicantur; ceteræ quatuor, possunt quidem ad
statum accommodari, & præsertim significatio causæ, & speciei,
(ut in parte antecedenti) nihilominus si absolute proferatur,
tanquam vocabulum incomplexum, Ratio Status, nullam di-
starum significabit. Superfunt itaq; binæ tantum, cum jus, &
utilitatem denotat, ad quas quomodo decima reducatur, pau-
lo post audiemus. Sed advertendum est, cuilibet harum dua-
rum etiam quandam inesse æquivocationem. Quæ ut rectius
intelligentur, opus est primum determinare, an vocabulum Ra-
tio Status solum rem pravam significet, an tantum bonam rem,
an vero bonam & pravam exprimat.

In

In hac re ambigua, quælibet pars nacta est suos fautores. Est prima itaq; opinio, significare rem pravam & iniquam. Et in hac opinione est Joannes Casa, cujus verba parte secunda adduxi, quæ illud volunt, ut ipse interpretatus est his verbis: *non animadvertentes, quod illud utile, quod hodie Ratio Status dicitur, aliter suadeat.* (1.) Inter Scriptores propiores nostræ ætati est, (2.) qui cum agnoscat binas rationes status, alteram veram, alteram apparentem, ait tamen, quod apparens nostro ævo sibi vindicaverit nomen *Rationis Status*, ita quidem, ut secundum hanc sententiam, cum absolutè dicitur *Ratio Status*, de apparente intelligatur & prava, nequaquam de vera & bona.

Alia sententia huic planè adversa est, quod *Ratio Status* tantum vera sit, bonaq; , & illam tantum significet. Est opinio hisce verbis exposita: (3.) *Ulierius* (ait) *falsum est mea sententia, nostris temporibus per Rationem Status nihil aliud intelligi, quam apparentem. Imo, magnam præsentis ævo faciunt injuriam, ita sentiente s. Etenim, licet ex multis casibus potuerit nasci opinio probabilis, quod Princeps quispiam usus sit apparenti Ratione status; certo tamen credere debemus, quod apud eosdem, & mundum universum, in genere differendo, per vocabulū *Rationis status*, non nisi vera, & bona intelligatur, propterea quòd homo naturā inclinēt, & propensus sit ad bonum, natusq; ad prudentiā, & virtutem moralem, ut tradit Aristot. lib. 1. Politic. cap. 2. & nos libro quarto palam faciemus, ideoque ad sentiendum recte, & comprehendendum, & in usum ex natura deducendum, quod ab ipsa virtute, & prudentia illi demonstrabitur.* Ita exponitur tertia opinio.

Quarta opinio est, quod *Ratio status* & bonam veramq; significet, & pravam atq; apparentem; ideoq; unius alteriusque definitionem tradunt. Hunc ego amplector opinionem, adducorque primum ad hoc iis, quæ ipsi illi dicunt, qui contrarium sentiunt; nam ambæ in medium prolatae sententiæ concedunt, dari bonam & pravam, sive apparentem *Rationem sta-*

** 2

tus

(1.) In Oras. ad Carol. V. (2.) Fracchetta. (3.) Frid, Bonaventura lib. 1. c. 6, de Rat. Stat.

tus, ut ex paulo ante allatis elucescit. Igitur vocabulum illud Ratio status, & unam, & alteram significat: alias si pravam solum exprimere, non posset dici, aliam bonam esse, aliam pravam, sed omnes essent pravæ. Quemadmodum incontinentia, cum significet tantum habitum pravum, non dici potest, quod alia incontinentia bona sit, alia prava: & ex adverso, si bonam solum denotaret, non dici posset, quod alia esset prava. Sicuti de continentia, quæ solum significat habitum bonum, dici nequit, aliã bonam esse, aliam pravam, cum omnis bona sit. Adducor præterea argumento. Etenim vox status, ut vidimus, binas complectitur significationes, quarum una subditos exprimit, altera pertinet solum ad imperantes, & regentes: ita quoque duobus modis utile, & jus status accipitur, scilicet pro utili & justo totius corporis status, tam imperantis, quam parentis, & accipitur pro utili solo Rectoris, neglectis subditis. Utile hoc pravum est, ut postea audiemus, (1.) illud vero bonum. Et, quod hinc sequitur, Ratio status binas habet significationes, unã bonã, & unã pravã, aut dicamus potius, alterã rei bonã, alterã pravã. Hæc itaq; prima sit conclusio, quod per se Ratio status significet & bonam veramq; & pravam & apparentem. Adde porro, quemadmodũ virtus significabat Latinè Genus virtutum, specialia vero modo significabat fortitudinem, ut nos docet Cicero: (2.) ita quoque nomen hoc Ratio status, uti per se significat & bonam & pravam, ita speciatim denotat apud Statistas hodiernos pravam & apparentem; idque ideo, quoniam eorum opinio de vocabulo status magis utile est Principis, & Principatus, quam totius communitatis. Quemadmodum seculis magis luxuriæ deditis, verba ex se honesta, & olim pro honestis recepta, (3.) v. g. *patrare bellum, ducere Exercitus, tollere Pedes*, turpi sensu veniebant apud Romanos, (4.) ita jam a plurimis politicis, & statistis, Ratio status pro vocabulo pravo habetur. Quamobrem
fortè

(1.) lib. 1. cap. 12. (2.) Tuscul. (3.) Quintil. lib. 8. cap. 3. (4.) lib. 2. ad Attic. ep. 1.

fortè rectius dicetur per Rationem Status factum, quādo Nero interfici curabat Corbulonē, qui potuisset, si animum induxisset, sua virtute & æstimatione imperium in periculum adducere, quam cum subsignaret sententias in reos latus, qui mortem promeruerant. Non tamen est, quod non pateat, quod vis vocabuli sese ipsa extendat etiam ad sensum bonum, & quod in una & altera significatione consideranda, & definienda sit Ratio Status: ut Latini, in definienda virtute non subsistebant in solâ fortitudine, sed in genere eam definiebant. Quod ad argumentum contrariū, inclusum verbis recensitis, facillime dissolvitur. Non recte inferitur, homo ad bonum propensus est, igitur Ratio status non significat rem malam. In vocabulis enim, & verbis rerum pravarum, velut tyrannidis, & intemperantiæ, clara est falsitas consequentiæ. Et in indifferentibus quoq; , ut fama, & similibus, eadem falsitas elucet. Significant enim & bonam rem, & malam: v. g. Fama rem bonam significat in his Virgilio:

Sum pius Æneas fama super æthere nosus:

Malam in istis ejusdem auctoris:

Fama malum quo non aliud velocius ullum.

Subjungunt iidem aliud argumentum, sed indirectum: estque, cum in dubium quoddam incidunt, quod communiter attribuantur Rationi status nonnullæ actiones pessimæ: cujus generis est, curare interfici homines magnæ virtutis, magnæque apud populum æstimationis, suæ securitatis gratia: sicut Tiberius fecit in Germanico tollendo. Et respondent, nasci hanc opinionem ex errore, ob imperitiam, & inertiam ejus, qui ita credidit: dum in malam partem sumperunt certas actiones apparenter pravas, at re ipsa optimas. Quod argumentum non solum dissolvitur, sed & retorquetur. Etenim cum fatetur, hanc opinionem, quam ego sustineo, & ille oppugnat, provenire ex fundamento pravo, concedit, quod existat opinio de ejusmodi

** 3

signi-

significatione: at ejusmodi opinio nequit existere, ut non iidē aliiq; utantur ista significatione: igitur loco ejus quod significationē rejiciat, eam probat. Nec quidquam ad rem facit, quod ex malo principio nata sit opinio, & significatio: nam quæcunq; tandem ejus origo sit, usus satis est ad confirmandam significationem, quamvis ex pravo natam principio. Analogia vocabuli requireret sæpius, ut diversum esset ab eo, atque est: sed usus jubet ita efferre, ut consuetum fuit: quod monuit, & falsus est Cicero. (1.)

PARS QUARTA.

Enumeratio significationum ab- soluitur.

REvētamur modo ad significationes vocabuli *Rationis* status, ut in unū omnes colligamus. Quoniam principio vidimus, significare illam & justum, & utile, & modo intelleximus, significare verum & apprensibile, verum & apprensibile utile: colliguntur quatuor ejus significationes, binæ justæ, unum verum, & unum apprensibile, & binæ utilis, unum verum, & alterum apprensibile. Sed monendum porro est, quod justo vero ab una parte, & utili vero ab altera, alia quædam se admisceat divisio, estque, quod justum aliud tale est communiter, aliud extra ordinem tale est: idemque de utili putandum. Voco justum communiter illud, quod secundum vulgarem cursum legum, vel naturalium, vel positivarum justum est. Voco extra ordinem justum illud, quod cum non sit secundum vulgarem cursum tale, sit alicujus rei, casus, & causa gratia justum. Quæ res & causa, si propter statum, ejusq; gratia est, dicitur in specie justum status. Exemplo sit hoc. Morte mulctare furtū unius pomi,

(1.) de claris Oratorib.